

**ПОСТАНОВА
ІМЕНЕМ УКРАЇНИ**

27 червня 2024 року

м. Київ

Апеляційна палата Вищого антикорупційного суду у складі:

головуючого Михайленка Д. Г., суддів Панкулича В. І., Семенникова О. Ю.,

за участю:

секретаря судового засідання Ворони К. О.,

представників позивача Міністерства юстиції України – Гайдара М. А., Туліна Р. А.,

представника третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача ТОВ «АК «Ейр Оушен Ейрлайнс» – Геріги В. В.,

третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача – Ральфа-Дітера Монтага-Гірмеса (Montag-Girmes Ralf-Dieter) та його представника Богатиря В. В.,

представників третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача Сургус Aircraft Leasing 2 (CAL) LTD – Пеліхоса Є. М., Ніколаєнка Ю. А.,

перекладача – Тихонюка В. В.,

розглянула апеляційні скарги (1) представника Ральфа-Дітера Монтага-Гірмеса (Montag-Girmes Ralf-Dieter) адвоката Сугоняка Юрія Павловича та (2) представника Сургус Aircraft Leasing 2 (CAL) LTD адвоката Пеліхоса Євгена Миколайовича

на рішення Вищого антикорупційного суду (головуючий Хамзін Т. Р., судді Михайленко В. В., Мойсак С. М.) від 15.05.2024 (рішення ухвалено у місті Києві, дата складання повного тексту рішення 17.05.2024)

у справі за позовом Міністерства юстиції України

до Акціонерного товариства «ЛьюшинФінанс Ко.»,

третья особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача Товариство з обмеженою відповідальністю «Авіаційна компанія «Ейр Оушен Ейрлайнс»,

треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідача: (1) Державна корпорація зі сприяння розробці, виробництву та експорту високотехнологічної промислової продукції «Ростех», (2) Публічне акціонерне товариство «Об'єднана авіабудівельна корпорація», (3) Сургус Aircraft Leasing 2 (CAL) LTD, (4) Ральф-Дітер Монтаг-Гірмес (Montag-Girmes Ralf-Dieter),

про застосування санкції, передбаченої пунктом 1-1 частини 1 статті 4 Закону України «Про санкції».

Вступ

1. Ця справа стосується застосування санкції у виді стягнення в дохід держави активів до Акціонерного товариства «Льюшин Фінанс Ко.» – спеціалізованої російська компанії, що входить до складу державної корпорації «Ростех» і відповідає за напрямок в сфері лізингу, управління обслуговування та продажу літаків, виготовлених підприємствами цієї державної корпорації – ПАТ «Об'єднана авіабудівельна корпорація».

2. Відповідно до позиції Міністерства юстиції України (далі – Мін'юст) Акціонерне Товариство «Льюшин Фінанс Ко.» (далі – ЛФК) є повністю належним до Російської Федерації підприємством, яке не має статусу резидента України. Відповідно до статті 10 Закону України «Про санкції» застосування санкції до ЛФК є неможливим.

інтересами суспільства та є пропорційним.

11. Наявність підстав, передбачених частиною 1 статті 5-1 Закону про санкції, для застосування санкції обґрунтовано таким: (1) відповідач ІФК є складовою частиною ПАТ «Об'єднана авіабудівельна корпорація», яка в свою чергу входить до складу Державної корпорації зі сприяння розробці, виробництву та експорту високотехнологічної промислової продукції «Ростех» (далі – ДК «Ростех»); (2) ДК «Ростех» є російською державною корпорацією, що створена для сприяння у розробці, виготовленні та експорту високотехнологічної продукції цивільного та військового призначення, яка на фоні повномасштабного вторгнення в Україну наростила виробництво озброєння та боєприпасів; (3) у свою чергу серед пріоритетних завдань ПАТ «Об'єднана авіабудівельна корпорація» є виконання контрактів у рамках державного оборонного замовлення, яке після повномасштабного вторгнення в Україну завдяки державній підтримці збільшило обсяги виробництва, зокрема шляхом випуску літаків військового та стратегічного призначення та систематичного їх передавання на потреби російських військ; (4) при цьому АТ «Ільюшин Фінанс Ко.» як компанія, яка відповідає за оренду та лізинг, управління обслуговуванням та продаж літаків, провадить діяльність, яка завдає шкоду національній безпеці, суверенітету та територіальній цілісності України, як протягом 2014-2022 років (співпраця із державними силовими структурами рф, зокрема шляхом укладення контрактів та виконання замовлень у оборонній сфері), так і після 24.05.2022 (входження до складу найбільших підприємств, що забезпечують державне оборонне замовлення, та участь у запроваджених урядом рф заходах для протидії застосованим санкційним обмеженням у авіаційній галузі); (5) отже, наведене у сукупності свідчить про підтримку відповідачем триваючої агресії рф проти України, зокрема шляхом матеріально-технічного забезпечення та фінансування галузей, які забезпечують можливість продовження злочинної агресії, та ІФК з урахуванням характеру та масштабів його діяльності, на переконання суду, несе відповідальність за підтримку дій держави-агресора, що загрожує національній безпеці, суверенітету та територіальній цілісності України.

12. Висновок про здатність відповідача опосередковано (через компанію CAL 2) вчиняти дії, тождешні за змістом здійсненню права розпорядження, щодо літаків зроблено на підставі таких обставин: (1) ведення листування щодо узгодження умов та строків передачі літаків в оренду переважно між ТОВ «АК «Ейр Оушен Ейрлайнс» та керівником й співробітниками ІФК, узгодження між ними ж питання реструктуризації платежів, пов'язаних з орендою, вже після укладення договорів купівлі-продажу та оренди літаків; (2) умови договорів купівлі-продажу від 25.06.2021 та 12.07.2021 щодо здійснення розрахунків, відповідальності сторін, розірвання договорів та порядку вирішення спорів, а також норми цивільного законодавства та судової практики рф, спрямовані на можливість повернення ІФК літаків у власність після закінчення строку дії договорів оренди чи у випадку їх невиконання; (3) відсутність доказів виконання (часткового виконання) CAL 2 зобов'язань щодо оплати вартості літаків за договорами купівлі-продажу свідчить про суттєве невиконання умов угоди та можливість повернення активів відповідачу; (4) необхідність перерахування орендних платежів на рахунок, відкритий у Interstate Bank в м. Москві, спрощувало процедуру отримання грошових коштів кінцевим вигодонабувачем – ІФК; (5) залучення компанії-посередника до угод з передачі в оренду літаків викликано необхідністю «обходу» застосованих санкційних обмежень на торгівельні операції з рф; (6) залучення конкретної кіпрської компанії обумовлене наявністю тривалих ділових відносин її директора РД Монтага-Гірмеса із суб'єктами, що здійснюють підприсмицьку діяльність у авіаційній та фінансовій галузі на території рф, у тому числі із відповідачем.

Вимоги та доводи апеляційних скарг представників третіх осіб – CAL 2 та РД Монтага-Гірмеса

13. В апеляційних скаргах представники третіх осіб висловили прохання: (1) скасувати оскаржуване рішення та (2) ухвалити нове рішення, яким відмовити у задоволенні позову Мін'юсту до ІФК в повному обсязі.

14. Свої вимоги апелянти обґрунтовували: (1) неповним з'ясуванням судом обставин, що мають значення для справи, та наданням неправильної оцінки наявним доказам; (2) невідповідністю висновків суду обставинам справи; (3) неправильним застосуванням норм матеріального права та порушенням норм процесуального права, які призвели до неправильного вирішення справи.

Короткий зміст апеляційної скарги представника РД Монтага-Гірмеса адвоката Сугояка Ю. П.

15. Оскаржуване рішення суду, на переконання представника третьої особи, є незаконним та

необґрунтованим з таких підстав:

(1) висновок суду щодо опосередкованого володіння відповідачем літаками є неправильним з огляду на таке: (а) CAL 2 є самостійним суб'єктом господарювання, який, діючи у власних інтересах та незалежно від відповідача, придбав у ІФК за договорами купівлі-продажу два літаки та в подальшому передав їх в оренду; (б) після укладення договорів купівлі-продажу здійснені усі необхідні процедури щодо перереєстрації права власності на літаки за CAL 2; (в) після передачі 11.08.2021 літаків в оренду всі перемовини здійснювалися між РД Монтагом-Гірсесом та Ейр Оушен, що підтверджується електронним листуванням; (г) в подальшому CAL 2 розірвало договори оренди з Ейр Оушен та передано літаки в оренду ПрАТ «Авіакомпанія «Константа»; (ґ) факт відкриття та використання CAL 2 рахунку в Interstate Bank у м. Москва жодним чином не може свідчити про спрощеність процедури отримання грошових коштів ІФК; (д) вищезазначені обставини свідчать про реалізацію саме CAL 2 всіх правомочностей, які складають зміст права власності літаками та це підтверджується наявними в матеріалах справи доказами та показаннями допитаних свідків;

(2) висновок суду про відсутність розрахунків за літаки між відповідачем та CAL 2 є помилковим, оскільки: (а) відмова у наданні інформації щодо суми та стану розрахунків між сторонами з огляду на комерційну таємницю не підтверджує факт їх відсутності; (б) відповідач не ініціював жодного судового процесу щодо розірвання договорів купівлі-продажу;

(3) виконання оскаржуваного рішення призведе до незаконного позбавлення права власності на повітряні судна іноземного інвестора, що є порушенням національного законодавства та міжнародних договорів, зокрема Угоди між Україною та Федеративною Республікою Німеччина від 15.02.1993, та матиме наслідком стягнення з держави Україна компенсації вартості вилученого активу;

(4) встановлені законодавством підстави застосування санкції, передбаченої пунктом 1-1 частини 1 статті 4 Закону про санкції, не можуть бути застосовані для позбавлення CAL 2 та його керівника РД Монтага-Гірмеса права власності на активи, оскільки матеріалами справи підтверджується їх тривала співпраця з українськими оборонними підприємствами та інвестування у розвиток авіаційної галузі України;

(5) суд першої інстанції допустив такі порушення вимог процесуального законодавства: (а) не застосовано наслідки подання позовної заяви поза межами строку, встановленого статтею 122 КАС (у редакції до набрання чинності Законом України № 3223-ІХ від 13.07.2023), оскільки санкція до ІФК застосована рішенням РНБО від 19.10.2022 та строк звернення до суду з позовом починає обчислюватися з моменту отримання Міністром листа СБУ від 23.03.2023; (б) порушено принцип змагальності сторін з огляду на позбавлення CAL 2 як реального власника літаків можливості користуватися правами відповідача та ефективно здійснювати захист своїх прав та інтересів; (в) незаконно відмолено у задоволенні клопотання представника РД Монтага-Гірмеса про витребування доказів та у долученні до матеріалів справи пояснень із додатковими доказами; (г) при постановленні рішення суд послався на матеріали кримінального провадження, які є неналежними та недопустимими доказами у справі, оскільки слідчим не визначено обсяг матеріалів досудового розслідування, щодо яких надасться дозвіл на розголошення, та суд при розгляді адміністративного позову є неуповноваженим суб'єктом на надання оцінки доказам у кримінальному провадженні; (ґ) порушено принцип рівності сторін, оскільки суд обґрунтував рішення на наданих позивачем документах, викладених іноземною (російською) мовою без перекладу на українську, проте не взяв до уваги докази третіх осіб, викладені іноземною (англійською) мовою.

Вимоги та короткий зміст апеляційної скарги представника CAL 2 адвоката Пеліхоса Є. М.

16. Висновки суду першої інстанції про вчинення ІФК щодо літаків дій, тотожних за змістом праву розпорядження, не відповідають фактичним обставинам справи з огляду на таке: (1) листування виконавчого директора Ейр Оушен Герігі В. В. щодо умов та строків передачі літаків саме із керівником ІФК Туркінін С. С. було зумовлене тим, що строки отримання літаків в оренду залежать від відповідача та бажанням Герігі В. В. вчинити вплив на РД Монтага-Гірмеса з метою отримання більш вигідних умов оренди для Ейр Оушен; (2) суд не враховував листування між Герігіою В. В. та РД Монтагом-Гірсесом з пропозиціями останнього щодо реструктуризації орендних платежів та вирішення інших питань; (3) між погоджуваною у листуванні структурою угоди та реальними умовами договорів є відмінності, зокрема відсутні умови передачі ІФК блоків в оренду CAL 2; (4) за наявності намірів залишити можливість повернути літаки відповідач не підписував би акти передавання права власності та передбачив в договорах купівлі-продажу право застави на них; (5) суд поза межами повноважень дійшов висновку про суттєве порушення зобов'язань за договорами купівлі-продажу та констатував факт відсутності доказів 100% розрахунків за активи, не врахувавши показання РД Монтага-Гірмеса щодо здійснення оплати літаків на 70-90% та

обставини, які унеможливили здійснення кіпрською компанією остаточних платежів, а саме застосування санкцій ЄС до російських підприємств; (6) суд не навів мотивів того, як географічне розташування банку у м. Москві, спрощує процедуру отримання грошових коштів відповідачем, при тому, що Interstate Bank має статус міждержавного розрахункового банку, до якого не застосовано жодних санкцій України чи ЄС та початково в інвойсах було вказано рахунок, відкритий на території Республіки Кіпр, однак внаслідок ненадання Ейр Оушен інформації про кінцевого бенефіціарного власника обслуговування було припинене; (7) обставина співпраці у минулому між РД Монтагом-Гіркесом та російськими підприємствами не свідчить про можливість одного із колишніх контрагентів здійснювати контроль над очолюваною ним компанією; (8) факт укладення після початку повномасштабного вторгнення між підконтрольною РД Монтагу-Гіркесу компанією та АТ «Росексімбаню» договору про відступлення права вимоги до ІФК свідчить не про продовження співпраці, а про припинення будь-якої діяльності з російськими компаніями, адже така угода спрямована на виведення раніше наданих грошових коштів з російської економіки.

17. Суд першої інстанції порушив норми процесуального права, що полягає у такому: (а) суд застосував несправедливий підхід до використання іноземних мов під час здійснення правосуддя, адже залишив поза увагою низку доказів з причин їх викладення англійською мовою, при тому що представник третьої особи щодо кожного доказу надав пояснення та усний переклад важливих для справи фрагментів, водночас суд використав докази позивача, викладені російською мовою; (б) суд не допитав як свідка Мельниченка М. М., який обіймав посаду директора Ейр Оушен на час укладення договорів оренди та може володіти важливими для справи обставинами угоди.

Короткий зміст відзиву Мін'юсту на апеляційні скарги

18. У відзиві Мін'юст просив залишити апеляційні скарги представників третіх осіб без задоволення, а рішення суду першої інстанції – без змін.

19. Мін'юст вважав апеляційні скарги необґрунтованими з таких підстав: (1) укладення договорів купівлі-продажу між ІФК та CAL 2 мало на меті приховання реального власника літаків – ІФК, що входить до складу ПАТ «Об'єднана авіабудівельна корпорація» та ДК «Ростех», зважаючи на їх перебування під санкціями РНБО з 15.05.2017. Зазначене підтверджується показаннями свідка Герігі В. В. та матеріалами електронного листування, з яких слідує зокрема те, що саме керівник відповідача наголошував на необхідності збереження контролю за літаками та узгоджував умови оренди літаків та реструктуризації боргу з їх оренди після формального продажу літаків на користь CAL 2; (2) умови договорів купівлі-продажу (зокрема, відсутність у продавця права застави на літаки), невиконання зобов'язань щодо здійснення повного розрахунку за договорами та відсутність спроб відповідача повернути літаки не відповідає меті вчинення такого правочину та свідчить про наявність неформальних домовленостей щодо літаків між ІФК та CAL 2; (3) РД Монтаг-Гіркес тривалий час співпрацював з російськими компаніями й має високий ступінь довіри зі сторони відповідача, що підтверджується матеріалами презентації ARQ Group (керуючим партнером якої з 1998 року є РД Монтаг-Гіркес), володіння представників CAL 2 відсутньою у відкритому доступі інформацією щодо актуального складу акціонерів відповідача, фактом укладення договору відступлення права вимоги із державним банком рф у 2022 році; (4) відповідно до умов передачі літаків в оренду погоджено, що отримані орендні платежі будуть перераховуватися в рахунок оплати ціни за договорами купівлі-продажу, що підтверджується копіями інвойсів із зазначенням рахунку в московському відділенні Interstate Bank; (5) непроведення допиту як свідка Мельниченка М. М. за станом його здоров'я не порушило балансу між сторонами, принципу змагальності сторін та належного з'ясування обставин справи; (6) застосування до відповідача санкції не порушує вимоги національного та міжнародного законодавства, відповідає критерію необхідності, містить суспільний інтерес та легітимну мету з огляду на факти військової агресії рф проти України; (7) втручання у право власності в контексті існуючої ситуації є пропорційним, оскільки санкція у виді стягнення активів має винятковий характер, застосовується тільки в період дії воєнного стану та щодо виключного кола осіб, які підтримують збройну агресію рф проти України, крім того, запровадження в законодавстві такого виду санкції було вимушеним кроком держави з огляду на недостатню ефективність попередніх.

20. Крім того, у відзиві викладене прохання під час апеляційного розгляду звернути увагу на наступні досліджені, проте невраховані судом першої інстанції обставини, які хоч і не вплинули на законність рішення, але, на думку позивача, мають істотне значення для справи: (1) розбіжності у показаннях РД Монтага-Гіркеса, його володіння тільки кіпрським трастом, 80 % проектів якого були пов'язані з російськими контрагентами та банками, а прізвища найманих співробітників однієї із належних йому компаній свідчать про приналежність до числа громадян рф, при цьому

РД Монтаг-Гірмес протягом тривалого часу виступав акціонером відповідача, лобював його інтереси з продажу літака тощо; (2) висновки наукової статті доктора юридичних наук на підтвердження існуючої практики рф та передумов, які обумовлюють необхідність реєстрації повітряних суден на кіпрську компанію.

Позиція учасників судового провадження

21. Представники третьої особи CAL 2 підтримали апеляційну скаргу, подану в інтересах цієї компанії, та просили її задовольнити.
22. Третя особа РД Монтаг-Гірмес та його представник підтримали апеляційну скаргу, подану в його інтересах, та просили її задовольнити.
23. Представники Мін'юсту просили відхилити апеляційні скарги.
24. Інші учасники (їхні представники) в судові засідання не з'явилися, їх неявка не перешкоджає розгляду апеляційних скарг (абзац 7 частини 8 статті 283-1 КАС).

Оцінка та мотиви Суду

(1) Межі апеляційного розгляду та встановлені судом першої інстанції неоспорені обставини

25. Суд апеляційної інстанції переглядає справу за наявними у ній і додатково поданими доказами та перевіряє законність і обґрунтованість рішення суду першої інстанції в межах доводів та вимог апеляційної скарги. Суд апеляційної інстанції не обмежений доводами та вимогами апеляційної скарги, якщо під час розгляду справи буде встановлено порушення норм процесуального права, які є обов'язковою підставою для скасування рішення, або неправильне застосування норм матеріального права. Суд апеляційної інстанції досліджує докази, що стосуються фактів, на які учасники справи посилаються в апеляційній скарзі та (або) відзиві на неї (частини 1-3 статті 308 КАС).

26. Рішення суду першої інстанції оскаржується третіми особами (представниками РД Монтаг-Гірмес та CAL 2) в частині: (1) можливості відповідача опосередковано через компанію CAL 2 вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження щодо активів – двох літаків; (2) пропорційності втручання у право власності; (3) дотримання норм процесуального права.

27. Апелянти не оспороюють обставини, встановлені в оскаржуваному рішенні, що зазначені в підпунктах 1-3 пункту 10 та пункті 11 цієї постанови (висновки, викладені в розділі 5.2 оскаржуваного рішення).

28. Отже, Суд в межах доводів апеляційних скарг має вирішити такі питання: (1) чи може відповідач опосередковано через компанію CAL 2 вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження щодо активів – двох літаків; (2) чи пропорційне втручання у право власності; (3) чи дотримано норми процесуального права при ухваленні оскаржуваного рішення суду.

(2) Щодо тлумачення та застосування окремих норм Закону про санкції при розгляді позовів про застосування санкцій у виді стягнення активів в дохід держави

29. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності санкцій, пов'язаних з активами окремих осіб» від 12.05.2022 № 2257-ІХ, який набрав чинності 24.05.2022, внесені зміни до Закону про санкції. Цими змінами впроваджено новий вид санкції – стягнення в дохід держави активів, що належать фізичній або юридичній особі, а також активів, щодо яких така особа може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними (пункт 1-1 частини 1 статті 4 Закону про санкції).

30. Принциповим для правильного вирішення справ про стягнення активів у порядку застосування цього виду санкції в цілому та вирішення апеляційних скарг у цій справі, зокрема, є серед іншого: (1) розуміння (тлумачення) категорії «опосередкованого вчинення дій, тотожних здійсненню права розпорядження активами»; (2) правильне визначення виду та обсягу активів, які мають підлягати стягненню в контексті пропорційності втручання у право власності особи.

31. Законодавець виділив таку категорію активів як «активи, щодо яких особа прямо або опосередковано вчиняє дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними» з метою охоплення майна, яке формально не належить суб'єкту (підсанкційній особі), але він

неформалізовано контролює це майно, визначає його фактичну та/чи юридичну долю, тобто розпоряджається ним. Учасники справи не наводили заперечень щодо такого тлумачення судом цієї категорії.

32. Такий неформалізований контроль, враховуючи положення Закону про санкції, може здійснюватися як безпосередньо, так і через третіх осіб, на яких оформлено відповідне речове право.

33. У світлі цих висновків дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження, в контексті змісту та обсягу санкцій, на переконання Суду, повинні трактуватися ширше передбаченої статтею 317 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) складової права власності.

34. Про можливість відповідача прямо чи опосередковано вчиняти щодо активів дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження, можуть свідчити різні обставини, які мають бути оцінені судом у сукупності, зокрема, але не виключно: (1) користування активом, в тому числі без оформлення правових відносин між власником та підсанкційною особою; (2) систематичність, тривалість, спосіб, обсяг та зміст користування активом підсанкційною особою (при чому таке користування не обов'язково має бути постійним або безперервним); (3) наявність між власником та підсанкційною особою безпосередніх або опосередкованих родинних, дружніх, корпоративних або інших зв'язків, відносин підпорядкування, найму тощо; (4) придбання активу за дорученням та/або в інтересах особи, яка не зазначена його власником; (5) здійснення підсанкційною особою та/або власником за її дорученням витрат, пов'язаних з утриманням активу; (6) здійснення підсанкційною особою та/або власником за її дорученням правочинів, пов'язаних з ефективним використанням активу; (7) поліпшення властивостей активу або підлаштування умов його використання під власні потреби; (8) можливість підсанкційної особи визначати користування активом іншими, пов'язаними з нею особами; (9) можливість підсанкційної особи впливати на долю активу, в тому числі шляхом надання відповідного доручення (вказівки) формальному власнику тощо.

35. З формулювання досліджуваної норми також слідує, що стягненню в дохід держави підлягають як активи, які належать особі (тобто речові права на які належним чином офіційно оформлені), так і ті активи, щодо яких така особа може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними.

(3) Щодо тягаря, стандарту доказування та оцінки доказів у справах про стягнення активів в порядку накладення державою санкцій

36. Розгляд і вирішення справ в адміністративних судах здійснюються на засадах змагальності сторін та свободи в наданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості. Суд розглядає адміністративні справи не інакше як за позовною заявою, поданою відповідно до КАС, в межах позовних вимог (стаття 9 КАС).

37. Кожна сторона повинна довести ті обставини, на яких ґрунтуються її вимоги та заперечення, крім випадків, встановлених статтею 78 КАС. Якщо учасник справи без поважних причин не надасть докази на пропозицію суду для підтвердження обставин, на які він посилається, суд вирішує справу на підставі наявних доказів (частини 1, 6 статті 77 КАС).

38. Суд оцінює докази, які є у справі, за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на їх безпосередньому, всебічному, повному та об'єктивному дослідженні. Жодні докази не мають для суду наперед встановленої сили. Суд оцінює належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності. Суд надає оцінку як зібраним у справі доказам в цілому, так і кожному доказу (групі однотипних доказів), що міститься у справі, мотивує відхилення або врахування кожного доказу (групи доказів) (стаття 90 КАС).

39. У справах про застосування санкції суд виносить рішення на користь тієї сторони, сукупність доказів якої є більш переконливою порівняно з сукупністю доказів іншої сторони (частина 6 статті 283-1 КАС).

40. Тобто застосовується стандарт доказування «переваги більш вагомих доказів» (*preponderance of the evidence*) або так званий баланс імовірностей (*balance of probabilities*). Тягар доведення факту вважається виконаним, якщо на підставі поданих доказів можна зробити висновок, що факт швидше мав місце, ніж ні. Такий підхід при оцінці доказів становить процесуальну особливість інституту застосування санкції у вигляді стягнення активів в дохід держави.

41. Верховний Суд неодноразово звертався до категорії стандарту доказування та відзначав, що

принцип змагальності забезпечує повноту дослідження обставин справи. Цей принцип передбачає покладання тягаря доказування на сторони. Одночасно цей принцип не передбачає обов'язку суду вважати доведеною та встановленою обставину, про яку сторона стверджує. Така обставина підлягає доказуванню таким чином, аби задовольнити, як правило, стандарт переваги більш вагомих доказів, тобто коли висновок про існування стверджуваної обставини з урахуванням поданих доказів видається більш вірогідним, ніж протилежний (постанова Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 07.12.2022 у справі № 200/6156/20, постанови Касаційного цивільного суду Верховного Суду від 24.03.2021 у справі № 320/4186/18, від 08.06.2022 у справі № 757/18772/19-ц, пункт 81 постанови Великої Палати Верховного Суду від 18.03.2020 у справі № 129/1033/13-ц (далі – КАС ВС, КЦС ВС, ВП ВС відповідно)).

42. Отже, використаний в національній системі термін «більша переконливість доказів» означає, що існують розумні припущення вважати, що факт скоріше має місце. При цьому, зазначений стандарт доказування підкреслює необхідність співставлення судом доказів, які надають позивач та відповідач. Тобто необхідним є не надати достатньо доказів для підтвердження певної обставини, а надати їх саме ту кількість, яка зможе переважити доводи протилежної сторони судового процесу.

43. Доказування зв'язку підсанкційної особи з активом (ствердження чи заперечення опосередкованого контролю його через третіх осіб), складу чи обсягу таких активів, інших обставин у кінцевому рахунку може зводитись не тільки до надання кожною з протилежних сторін своєї сукупності доказів на підтвердження власної позиції, які суд має зважити (співставити), і визначити ту сторону, сукупність доказів якої є більш переконливою порівняно з сукупністю доказів іншої сторони, але й до співставлення версій сторін, пояснення ними фактів, встановлених на підставі загальної сукупності доказів, наданих суду. Вирішення судом питання «переваги більш вагомих доказів» або «балансу імовірностей» в такому випадку може трансформуватися й в питання – яка з протилежних версій (щодо того чи іншого локального факту чи обставин усієї справи) сторін видається більш переконливою (правдоподібною) і такою, що заслуговує на довіру. Зазначене відповідає положенням статей 75, 76, 90 та частини 6 статті 283-1 КАС.

44. Всі висновки щодо встановлення фактичних обставин у цій справі Суд буде робити (перевіряти) на підставі зазначених вище особливостей доказування у справах про застосування санкції, передбаченої пунктом 1-1 частини 1 статті 4 Закону про санкції.

(4) Вирішення апеляційних скарг по суті

(4.1) Щодо опосередкованого володіння відповідачем літаками

45. Суд першої інстанції дійшов висновку, що ІФК опосередковано через компанію CAL 2 може вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження, щодо літаків. Суд першої інстанції зазначив, що ІФК залучило CAL 2 до передачі в оренду Ейр Оушен двох літаків з метою обходу санкційних обмежень на торгівельні операції з рф.

46. Висновок суду першої інстанції щодо опосередкованого володіння ІФК літаків ґрунтується на сукупності досліджених доказів та встановлених на підставі них таких обставин:

(1) переговори щодо умов та строків передачі в оренду літаків Ейр Оушен велись між Герігою В. В. та ІФК (генеральним директором Туркіним С. С. та співробітницею Олейниковою А. В.) як до, так і після підписання договорів купівлі-продажу літаків між ІФК та CAL 2. У подальшому вже після передачі літаків в оренду – Туркін С. С. узгоджував з Герігою В. В. умови реструктуризації боргу за орендними платежами;

(2) визначений представниками ІФК у листуванні з Герігою В. В. порядок та умови передачі літаків належних ІФК в оренду Ейр Оушен, а саме із залученням ІФК іноземної компанії як власника літаків формально незалежного від ІФК та не пов'язаного із рф, водночас із можливістю здійснення контролю зі сторони ІФК за літаками – знайшов відображення в подальшій участі кіпрської компанії CAL 2 та умовах договорів купівлі-продажу літаків;

(3) ні CAL 2, ні РД Моитгаг-Гіркес не надали суду доказів виконання (часткового виконання) CAL 2 умов щодо оплати вартості літаків за договорами купівлі-продажу від 25.06.2021 та 12.07.2021. Це підтверджує, що CAL 2 була використана лише як посередник, з метою обходу санкційних обмежень на торгівельні операції з рф;

(4) ІФК зберігає контроль за літаками через CAL 2 з огляду на визначені в договорах купівлі-продажу літаків умови щодо порядку розрахунків за літаки та несплату CAL 2 вартості літаків, що за умовами договору та законодавством рф може бути підставою для його розірвання та відповідно повернення літаків на користь ІФК;

- (5) Ейр Оушен мало б перераховувати орендні платежі на рахунок CAL 2, відкритий у Interstate Bank, що розташований у м. Москва російської федерації. Це, насамперед, значно спрощувало процедуру отримання грошових коштів кінцевим вигодонабувачем – ІФК;
- (6) залучення саме CAL 2 до угод з передачі Ейр Оушен в оренду літаків обумовлене наявністю тривалих ділових відносин РД Монтага-Гірмеса із суб'єктами, що здійснюють підприємницьку діяльність у авіаційній та фінансовій галузі на території російської федерації, у тому числі, із ІФК;
- (7) альтернативні версії щодо проведення CAL 2 розрахунків з ІФК за літаки, які були озвучені зі сторони CAL 2 та РД Монтага-Гірмеса [за рахунок укладення договорів купівлі-продажу South American Aircraft Leasing, до складу якої входить CAL 2, мало отримати відшкодування заборгованості ІФК за іншими зобов'язаннями], не підтвержені доказами.

47. Узагальнена позиція апелянтів зводиться до того, що CAL 2 є реальним власником літаків в силу таких обставин: (1) CAL 2 придбало літаки у ІФК, оплатило їх вартість, належним чином оформило права власності на них та в подальшому передало їх в оренду Ейр Оушен, факт ділових стосунків між РД Монтагом-Гірмесом та ІФК не свідчить про будь-яку підконтрольність CAL 2 чи РД Монтага-Гірмеса компанії ІФК; (2) ІФК приймало участь у переговорах з Ейр Оушен лише на початковому етапі – до квітня 2021 року, в подальшому всі перемовини щодо орендних платежів та інших технічних питань велись між CAL 2 та Ейр Оушен, що підтверджується електронним листуванням протягом листопада 2021 року – лютого 2022 року, яке було додано до письмових пояснень CAL 2 від 15.01.2024; (3) CAL 2 провело процедуру розірвання договору оренди літаків з Ейр Оушен та уклало договори оренди з ПрАТ «Авіакомпанія «Константа».

48. Суд погоджується з наведеними висновками суду першої інстанції та в контексті доводів апеляційних скарг додатково звертає увагу на таке.

Щодо часу та змісту комунікації між Герігою В. В. та ІФК

49. Як показав Геріга В. В. [на час подій виконавчий директор Ейр Оушен], з кінці 2020 року до лютого 2022 року він спілкувався з генеральним директором ІФК Туркіним С. С. з усіх питань оренди літаків як з керівником власника літаків Припинення такої комунікації було обумовлено повномасштабним вторгненням РФ в Україну та з цього часу комунікація щодо оренди літаків здійснювалась лише з РД Монтагом-Гірмесом – директором CAL 2. Ця компанія була залучена ІФК як посередник в передачі літаків в оренду Ейр Оушен, вибір компанії-посередника був обмовлений можливістю ІФК контролювати угоду і літаки та у разі виникнення проблем, пов'язаних з угодою, у тому числі можливість повернути літаки чи грошові кошти. При цьому Туркін С. С. пояснив Герізі В. В., що РД Монтаг-Гірмес є перевіреною людиною. Переважно переговори велись в телефонному режимі, хоча мала місце і електронна переписка.

50. В оскаржуваному рішенні суд першої інстанції детально відобразив зміст електронного листування, що мало місце у квітні – листопаді 2021 року між Герігою В. В. та представниками ІФК – генеральним директором Туркіним С. С. та співробітницею Олейниковою А. В. (листи від 23.04.2021, 10.05.2021, 14.05.2021, 17.05.2021, 29.06.2021, 15.07.2021, 11.11.2021).

51. Факт та зміст цього листування апелянти не оскаржують. Під час допиту РД Монтаг-Гірмес зазначив про те, що перша зустріч з Герігою В. В. відбулась 17.05.2021 в режимі відеоконференції в трьохсторонньому форматі за участі ІФК, що повністю узгоджується зі змістом листування між ІФК та Герігою В. В. Проте йому відомо, що переддоговірна робота по укладенню лізингових договорів ІФК з Ейр Оушен тривала протягом грудня 2020 року – квітня 2021 року. Туркін С. С. самостійно вів переговори з Ейр Оушен. Крім CAL 2, ІФК проводило перемовини щодо продажу літаків ще з трьома компаніями, а саме: ірландською компанією, яка є дочірнім підприємством російської компанії, іншою кіпрською компанією та литовською.

52. Зі змісту листування (лист від 23.04.2021) слідує, що у квітні 2021 року Туркін С. С. повідомив Герізі В. В. про те, що для передачі в оренду Ейр Оушен літаків буде залучена іноземна компанія як власник літаків, яка формально не буде контролюватись ІФК, адже важливо, щоб власник та лізингодавець не мав відношення до РФ, водночас ІФК мало зберігати контроль за літаками. При цьому Туркін С. С. зазначав про «санкційні складнощі» та «ризики», адже до акціонерів ІФК застосовані санкції.

53. Факт застосування на час наведеного вище листування до одного з акціонерів ІФК – ПАТ «Об'єднана авіабудівельна корпорація» (володіє 48,4 % акцій ІФК та ІФК володіє 28 % акцій ОАК – том 1 а. с. 122) та до акціонера останньої – ДК «Ростех» (володіє 92,31 % акцій ОАК – том 1 а. с. 98-100), санкцій РНБО підтверджується матеріалами справи.

ПАТ «Об'єднана авіабудівельна корпорація» та ДК «Ростех» РНБО застосувала санкції (у т. ч. у виді блокування активів, припинення перельотів територією України, зупинення виконання економічних та фінансових зобов'язань, обмеження торговельних операцій), а саме: (1) за рішенням РНБО від 18.04.2017, введеним в дію Указом Президента України від 15.05.2017 № 133/2017, санкція застосована строком на 1 рік (пункти 102 та 240 Додатку № 2 до рішення РНБО); (2) за рішенням РНБО від 21.06.2018, введеним в дію Указом Президента України від 15.05.2017 № 176/2018 – строком на 3 роки (пункти 237 та 100 Додатку № 2 до рішення РНБО) (том 1 а. с. 48-53); (3) за рішеннями РНБО від 18.06.2021, введеними в дію Указами Президента України від 24.06.2021 № 265/2021 та № 266/2021 – строком на 3 роки (пункт 44 та пункт 104 Додатку № 2 до відповідного рішення РНБО) (том 1 а. с. 47-71).

54. При цьому Туркін С. С. зазначав про складну структуру угоди з передачі літаків в оренду із залученням іноземної компанії, адже ця компанія буде власником літака, водночас не розрачується з ІФК та ІФК має розуміти як повертати літаки та борг за умов якщо проект з передачі в оренду літаків не відбудеться. У квітні 2021 року Туркін С. С. зазначав, що це мала бути спеціально створена ірландська компанія, в подальшому – у травні 2021 року він повідомив, що більше схильється до кіпрської компанії (вона вже створена), врешті співробітниця ІФК надіслала Герізі В. В. реєстраційні документи кіпрської компанії CAL 2 та схематичну структуру угоди з передачі літаків в оренду із залученням CAL 2. За цією структурою ІФК продає літаки в розстрочку CAL 2, а блоки – у оренду. Ця компанія у подальшому передає літаки в оренду Ейр Оушен, а блоки – у суборенду. Отримані грошові кошти за договорами оренди CAL 2 використовує для погашення розстрочки перед ІФК. Зі своєї сторони Ейр Оушен має укласти договори на обслуговування з ДП «Антонов» та АТ «Мотор Січ» (том 3 а. с. 259, 278).

55. Наведена ІФК у листі від 17.05.2021 структура угоди щодо передачі в оренду літаків знайшла своє відображення в умовах як (1) договорів купівлі-продажу від 25.06.2021 та від 12.07.2021, за якими покупцем літаків було CAL 2 та оплата вартості літаків мала здійснюватися певними частинами щомісячно, так і (2) договорів оренди літаків від 11.08.2021, за яким Орендодавцем виступало CAL 2, Орендарем – Ейр Оушен, на яке покладались обов'язки щомісячно сплачувати орендні платежі та укласти адекватні програми підтримки з ДП «Антонов» та АТ «Мотор Січ» (пункти 7.1, 9.11.2 договорів оренди літаків) (том 3 а. с. 79).

56. Посилання апелянта на те, що блоки передавались на користь Ейр Ойшен у складі літаків на умовах оренди літаків, а не на умовах суборенди, не свідчить про суттєво інший вигляд структури угоди, суть якої пролягала у передачі літаків в оренду Ейр Ойшен через іноземну компанію.

57. У листах від 29.06.2021 та від 15.07.2021, тобто вже після укладення договорів купівлі-продажу з CAL 2, Туркін С. С. повідомляв Герізі В. В. про причини затримки строків передачі літаків в оренду та наводив перелік дій, які необхідно вчинити для завершення цієї угоди. Так, за поясненням Туркіна С. С. затримка у строках передачі літаків виникла через проблеми з точкою прийняття літака (замість Гомеля – Меркулешти), затягнулося погодження угоди Радою Директорів, а також прийшлося міняти SPV з ірландської на кіпрську. Проте він констатував, що для завершення угоди залишилось вчинити, зокрема, такі дії: підписати договір оренди між Ейр Оушен та CAL 2, Ейр Оушен має підписати договори з МоторСіч та ДП «Антонов», необхідно виконати переліт та пройти митницю (том 3 а. с. 241).

58. При цьому у листі від 16.07.2021, тобто вже після підписання договорів купівлі-продажу літаків з CAL 2 (том 3 а. с. 243), Туркін С. С. заповнив Герігу В. В., що у разі виникнення у Ейр Оушен збитків, пов'язаних із несвочасною передачею літаків, ІФК готове переглянути умови оренди.

59. Тобто істотні умови договору оренди літаків визначались ІФК. Наведене узгоджується з показаннями РД Монтага-Гірмеса про те, що розмір орендних платежів CAL 2 не змінювало, оскільки це було умовою зі сторони ІФК при купівлі-продажу літаків.

60. Власне договори оренди літаків були підписані 11.08.2021 ще до виключення літаків з російського реєстру та переходу права власності на літаки до CAL 2, коли вони перебували у безпосередньому володінні ІФК.

61. Над їх проектами працювало ІФК, що підтверджується змістом електронного листа від 17.05.2021, в якому представник ІФК зазначила, що до кінця тижня ІФК також намагатиметься надіслати скорегований договір оренди/оперативного лізингу першого ПС 61711 [цей номер відповідає російському реєстраційному знаку (номеру) літака АН-148-100Е (заводський номер

№) – , що зазначений в акті передачі права власності від 16.09.2021 за договором купівлі-продажу літака від 25.06.2021 та страхових сертифікатах – том 6 а. с. 164-167, том 4 а. с. 15-17].

62. Ще у квітні 2021 року Туркін С. С. зазначав Герізі В. В., що для розробки структури передачі в оренду літаків ІФК витратило 50 000 Євро.

63. Додатково підтверджує те, що саме ІФК вело переговори з Ейр Оушен, розробило що структуру угоди та залучило до неї CAL 2 і наданий представником CAL 2 лист ІФК від 14.04.2021 на ім'я РД Монтагом-Гіркеса як президента South American Aircraft Leasing. У ньому зокрема зазначалось, що ІФК станом на 14.04.2021 закінчило погодження основних умов оренди трьох літаків з Ейр Оушен та пропонувало CAL 2 придбати один літак для передачі його в оренду Ейр Оушен (том 6 а. с. 89-90).

64. Після підписання договорів купівлі-продажу з CAL 2 літаки перебували у володінні ІФК та саме ІФК вчиняла всі необхідні дії щодо передачі літаків (фактичну доставку літаків до місця передачі їх Ейр Оушен, переоформлення права власності на CAL 2), а Ейр Оушен – щодо їх прийняття, що додатково підтверджує участь CAL 2 саме як посередника.

65. У цій частині договори купівлі-продажу літаків повністю кореспондують умовам передачі літаків за договорами оренди – в обох угодах місцем передачі літаків від ІФК до CAL 2 та відповідно від CAL 2 до Ейр Оушен було м. Кишинів, при цьому доставка літака з рф до Кишинева забезпечувала ІФК, а з Кишинева в Україні – Ейр Оушен (стаття 1 договорів купівлі-продажу від 25.06.2021 та від 12.07.2021, пункти 1.1, 5.5.1 договорів оренди літаків).

66. За умовами договорів купівлі-продажу всі дії та витрати, пов'язані з передачею літака, покладались на ІФК: (1) крім обов'язків по сплаті Ціни договору, на Покупця (у зв'язку з укладенням та виконанням Договору) не покладаються жодного обов'язку зі сплати будь-яких платежів на користь Продавця та/або органів країни Продавця та/або органів країни Місця передачі, включаючи, але не обмежуючись платежами за отримання будь-якого роду документів. При виникненні обов'язків подібного роду їх виконання автоматично покладається на Продавця (пункт 3.1.3); (2) на залишок ціни Договору відсотки за користування комерційним кредитом не нараховуються (пункт 3.2.2); (3) встановлений сторонами порядок розрахунків не тягне виникнення у Продавця права застави на літаки в порядку, передбаченому п. 5 ст. 488 Цивільного кодексу рф (пункт 3.2.5); (4) Продавець своїми силами та за власний рахунок організовує транспортування (доставку) літака в м. москву, де забезпечує митне оформлення вивозу літака за межі рф; (5) Продавець своїми силами та за власний рахунок організовує транспортування (доставку) літака в Місце передачі – аеропорт «Кишинев» (Кишинів, Республіка Молдова); (6) Продавець, діючи на підставі довіреності, виданої Покупцем на працівників Продавця, власними силами та за свій рахунок організовує оформлення та подачу документів для державної реєстрації переходу права власності на літак на ім'я Покупця, отримання експортного сертифікату льотної придатності, виключення літака з державного реєстру цивільних повітряних судів рф та передає відповідні документи Покупцю (пункт 5.1); (7) Продавець гарантує, що літак буде відповідати всім вимогам безпеки для перельоту для в Молдову та до України (пункт 7.1).

67. Аналогічно за умовами договорів оренди Ейр Оушен мало за свій рахунок отримати всі ліцензії, дозволи чи погодження, необхідні для експорту та транспортування літака з місця доставки до Звичайної бази (пункт 5.5.1 договорів оренди).

68. Вже після укладення договорів оренди між CAL 2 та Ейр Оушен ІФК було обізнано з проблемами технічного характеру, що виникли в ході експлуатації Ейр Оушен літаків та заборгованості, через що Туркін С. С. обговорював з Герігою В. В. умови реструктуризації боргу за договорами оренди літаків (лист від 11.11.2021).

Щодо листування між РД Монтагом-Гіркесом та Герігою В. В.

69. Представник CAL 2, зазначаючи в апеляційній скарзі про те, що суд першої інстанції неправильно встановив фактичні обставини щодо опосередкованого володіння відповідачем активами, та не врахував позицію CAL 2, що підтверджувалась електронним листуванням між РД Монтагом-Гіркесом з Герігою В. В. з питань оренди літаків.

70. Так, з матеріалів справи вбачається, що представник CAL 2 надавав до суду першої інстанції електронне листування за період з листопада 2021 року по січень 2022 року, що велось англійською

мовою без перекладу його змісту на українську мову, та в оскаржуваному рішенні суд зазначив, що не взяв до уваги такі докази, адже не мав можливості для їх оцінки через необхідність дослідження саме їх змісту. Під час апеляційного розгляду на пропозицію Суду надати належний переклад відомостей, викладених англійською мовою, які мають ключове значення для позиції сторін – такого перекладу під час апеляційного розгляду не надали. Тож Суд не враховує зміст наведеного листування (більш детально зазначено у пунктах 105-112 цієї постанови).

71. Разом з тим з листа від 03.11.2021 вбачається, що РД Монтаг-Гіркес надіслав його Герізі В. В., а копію – Туркіну С. С. [Sergey Turkin], при цьому у листі він зазначався як «SST» – першими літерами його імені (том 6 а. с. 93). З листування між Герігою В. В. та Туркиним С. С., вбачається, що останній користувався різними електронними скриньками, зокрема, «SergeyTurkin», з якої надіслав листи Герізі В. В. 15.07.2021, 16.07.2021 та 11.11.2021 – в останнє щодо можливих умов реструктуризації боргу за орендними платежами (том 3 а. с. 242-244).

Щодо оформлення права власності на літаки на ім'я CAL 2 та розпорядження літаками

72. Обставина оформлення права власності на літаки на ім'я CAL 2 не заперечувалась позивачем, а суд першої інстанції зазначив, що ця теза третіх осіб не спростовує висновків суду про опосередковане водіння літаками ІФК. Так само не спростовують висновків суду доводи про укладення договорів оренди від 21.06.2022 з ПрАТ «Авіакомпанія «Константа», адже текст цих документів CAL 2 не надало (надана лише титульна сторінка та остання, які містять дату укладення, ім'я сторін та їх підписи), станом на 21.06.2022 літаки перебували в оренді у Ейр Оушен, доказів фактичної передачі літаків в оренду в матеріалах справи немає.

Щодо оплати CAL 2 вартості літаків на користь ІФК

73. Щодо доводів апелянтів про те, що суд першої інстанції помилково встановив факт нездійснення оплати вартості літаків зі сторони CAL 2 на користь ІФК Суд зазначає таке.

74. Суд першої інстанції виходив з того, що ні CAL 2, ні РД Монтаг-Гіркес не надали докази про оплату вартості літаків, так само вони не надали договори купівлі-продажу літаків із зазначенням ціни літаків та сум їх оплати. Під час допиту РД Монтаг-Гіркес стверджував про оплату вартості літаків на 70-90 % [шляхом банківського переказу та шляхом погашення боргових зобов'язань ІФК перед South American Aircraft Leasing, які підконтрольні РД Монтаг-Гіркесу], проте такі докази відмовився надавати, так само він відмовився повідомляти суду ціну літаків та конкретно сплачену за них суму коштів.

75. Суд погоджується з цим висновком суду. Так: (1) про структуру угоди з передачі в оренду літаків, що передбачала продаж ІФК літаків іноземній компанії, яка при отриманні літаків не розраховується за них з ІФК, зазначав Туркін С. С. у листі до Геріги В. В. від 23.04.2021; (2) у подальшому в складеному ІФК 17.05.2021 схематичному зображенні структури угоди зазначалось про продаж ІФК літаків на користь CAL 2 в розстрочку, яка мала погашатись за рахунок орендних платежів, сплачених Ейр Оушен на користь CAL 2. У цій частині умови договору купівлі-продажу корелюються з умовами договору оренди літаків, за цими договорами оплата вартості літаків та орендні платежі мали здійснюватись щомісячно. Тобто фактично щомісячні орендні платежі мало отримувати ІФК через CAL 2 (пункт 3.2.1, 3.2.6 договорів купівлі-продажу від 25.06.2021 та від 12.07.2021); (3) також це підтверджує наданий представником CAL 2 лист ІФК від 14.04.2021 на ім'я РД Монтага-Гіркеса як президента South American Aircraft Leasing, в якому ІФК пропонувало укласти договір купівлі-продажу одного літака для подальшої передачі в оренду Ейр Оушен та погашення частини вартості літака за рахунок орендних платежів (том 6 а. с. 89-90); (4) як показав РД Монтаг-Гіркес CAL 2 з моменту створення у 2018 році до 2021 року не здійснювало діяльність та у ньому немає працівників, що дає підстави для висновку відсутності активів у цього підприємства, за рахунок яких мали б здійснюватися платежі; (5) зі змісту листування вбачається, що вже у листопаді 2021 року ІФК погоджувало з Герігою В. В. умови реструктуризації боргу з орендної плати. Як повідомив РД Монтаг-Гіркес останній платіж Ейр Оушен сплатило у вересні 2021 року, тобто в наступному місяці після укладення договору оренди літаків. Доказів сплати орендних платежів в матеріалах справи немає.

76. Враховуючи те, що кінцевим отримувачем орендних платежів було ІФК, то цілком узгоджується виставлення CAL 2 рахунку для отримання орендної плати у відділенні банку, що розташоване в рф у м. москва. В апеляційній скарзі представник CAL 2 зазначив, що суд першої інстанції не врахував, що в первісних інвойсах було зазначено про банк у Кіпрі, але внаслідок недоліків Ейр Оушену

інформації про кінцевого бенефіціарного власника обслуговування в банку Кіпру було припинене. Проте в матеріалах справи наявні лише інвойси про сплату орендної плати із зазначенням адреси банку у м. Москва.

Щодо тривалих ділових відносин РД Монтага-Гірмеса та ІФК

77. Щодо наявності тривалих ділових відносин між РД Монтага-Гірмес та ІФК, то ця обставина не заперечується третіми особами РД Монтага-Гірмес та CAL 2. Так, допитаний як свідок РД Монтага-Гірмес повідомив про співпрацю підконтрольної йому групи компаній з ІФК у фінансовій та авіаційній сферах, зокрема зазначив, що з Туркінін С. С. він знайомий з 2010 року, у 2010-2017 роках Туркінін С. С. був фінансовим директором ІФК. У письмових показаннях свідка від 09.01.2024 до Торгової палати Стокгольма РД Монтага-Гірмес зазначив, що з 1998 року по 2015 рік ІФК була постійним клієнтом корпоративного фінансового бізнесу ARQ, він був спостерігачем на кубинсько-російській міжурядовій конференції кілька разів між 2001 і 2006 роками як фінансовий радник ІФК з питань залучення кредитного фінансування та вирішення проблем дефолту Куби перед росією для отримання нової кредитної лінії (том 7 а. с. 6). Зі свого боку співробітниця ІФК Олейникова А. В., яка брала участь у електронну листуванні з питань передачі літаків в оренду, у листі від 10.05.2021 до Геріги В. В. називала РД Монтага-Гірмеса «нашим партнером».

78. Апелянти заперечували лише підтримання цих ділових зв'язків після початку повномасштабної агресії РФ проти України, тобто після 24.02.2022. Разом з тим наведених вище обставини цілком достатньо для пояснення вибору ІФК у обранні іноземної компанії, очолюваної РД Монтагом-Гірмесом, як формального власника для залучення у структуру угоди з передачі літаків в оренду Ейр Оушен.

79. Підсумовуючи наведене вбачається, що: (1) ІФК визначило порядок передачі належних їй літаків в оренду Ейр Оушен через кіпрську компанію CAL 2, яку ІФК залучило як формально не пов'язану з РФ компанію, що мала виступити власником та бути орендодавцем літаків, через застосування санкцій до власників ІФК; (2) ІФК мало тривалі ділові стосунки з директором CAL 2 – РД Монтагом-Гірмесом та підконтрольними йому компаніями; (3) за цієї структури угоди ІФК мало продати CAL 2 літаки в розстрочку та отримувати орендні платежі від Ейр Оушен через CAL 2 як погашення розстрочки; (4) відсутні докази оплати (часткової оплати) CAL 2 вартості літаків за договорами купівлі-продажу, що свідчить про використання CAL 2 як посередника з метою обходу санкційних обмежень; (5) переговори щодо передачі літаків в оренду велись між Ейр Оушен та ІФК – як до, так і після укладення договорів купівлі-продажу літаків з CAL 2. Така істотна умова договору оренди як розмір орендних платежів була визначена ІФК. У подальшому – після передачі літаків в оренду Ейр Оушен – ІФК вело переговори з Ейр Оушен щодо умов реструктуризації заборгованості зі сплати орендних платежів; (6) всі необхідні дії щодо реалізації такої структури передачі в оренду літаків та фактичної передачі літаків вчиняло ІФК, а їх прийняття – Ейр Оушен.

80. Наведені обставини в сукупності дають підстави для висновку про те, що ІФК опосередковано володіє літаками через CAL 2.

(4.2) Пропорційність втручання у право власності

81. Правовою підставою для застосування санкцій у виді стягнення в дохід держави активів є норми Закону про санкції (пункт 1-1 частини 1 статті 4, статті 5-1, 6). Ця санкція застосовується ВАКС за результатами розгляду адміністративної справи у порядку КАС.

82. У статті 1 «Суверенне право України на захист» Закону про санкції закріплено, що санкції можуть застосовуватись з метою захисту національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, протидії терористичній діяльності, а також запобігання порушенню, відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави.

83. Разом з тим, Суд особливу увагу звертає на контекст запровадження державою санкцій у виді стягнення активів в дохід держави у світлі обставини цієї справи.

84. Так, санкція у виді стягнення активів запроваджена з 24.05.2022 (на підставі Закону № 2257-IX від 12.05.2022) в умовах широкомасштабного воєнного вторгнення РФ до України, що поставило в небезпеку саме існування Українського народу та держави.

85. Агресія РФ також зумовила вжиття Україною заходів з відступу від зобов'язань за Конвенцією

про захист основоположних прав та свобод людини (частина 1 статті 15 Конвенції), введення з 24.02.2022 воєнного стану на всій території держави та проведення загальної мобілізації.

86. На час апеляційного розгляду ця небезпека триває та продовжується руйнівна агресія рф щодо України, що достатньою детально обгрунтовано в рішенні ВАКС, з чим Суд повністю погоджується.

87. У пояснювальній записці до Закону № 2257-IX від 12.05.2022 зазначено, що: (1) метою запровадження санкції у виді стягнення активів є перешкодження використанню економічних активів на шкоду національній безпеці України та залучення активів, які є підґрунтям для діяльності, спрямованої на підготовку, розпалювання та ведення агресивної війни (включно з агресивною пропагандою), для посилення оборони України та відшкодування завданої шкоди; (2) серйозність, масштабність, гострота та катастрофічні тенденції розвитку безпекової та гуманітарної ситуації в Україні та світі у зв'язку зі збройною агресією рф виправдовують такі заходи; (3) санкція має винятковий характер, отримує прояв у виключних підставах її застосування (лише щодо фізичних та юридичних осіб, які своїми діями створили загрозу національній безпеці, суверенітету чи територіальній цілісності України (в тому числі шляхом збройної агресії чи терористичної діяльності) або сприяли (в тому числі шляхом фінансування) вчиненню таких дій іншими особами), а також в суворому обмеженні періоду її потенційного застосування дією правового режиму воєнного стану.

88. Вжиття державою такого заходу відповідає невід'ємному праву України на індивідуальну самооборону від збройного нападу (стаття 51 Статуту ООН). При чому ця санкція є одним із заходів, які Україна вживає для самооборони від військової агресії зі сторони рф, адже поряд із безпосереднім знищенням майна та військ рф на полі бою, Україна шляхом застосування правового механізму санкції (1) вилучає майно, яке використовувалося, використовується чи може бути використане для посилення воєнної спроможності рф та (2) отримує можливість використати таке майно для підсилення оборонних спроможностей України.

89. Легітимна мета санкції у виді стягнення активів полягає в тому, щоб: (1) забезпечити контроль за активами особи, яка несе або може нести потенційну загрозу національним інтересам України, її суверенітету та територіальній цілісності; (2) зупинити агресивні дії рф; (3) припинити підтримку її нинішнього політичного режиму шляхом удару по фінансовим можливостям прихильників такої політики; (4) забезпечити здійснення швидкого та ефективного відшкодування збитків, завданих жертвам агресії за рахунок коштів, отриманих від звернення активів в дохід держави.

90. Виходячи із зазначеної вище легітимної мети санкції у виді стягнення активів, Суд констатує, що: (1) санкція стягнення не є видом (формою, засобом, механізмом) відповідальності та не потребує встановлення ознак складу правопорушення (діяння); (2) санкція є реакцією, відповіддю держави на дії, що становлять загрозу фундаментальним принципам її існування.

91. Суд також звертає увагу, що санкція стягнення не є результатом встановлення ознак кримінального правопорушення в розумінні як національного законодавства, так і міжнародного права.

92. Враховуючи обставини цієї справи, а саме те, що: (1) майнові активи, які опосередковано контролює ІФК, використовувались чи можуть бути використані в майбутньому для посилення воєнних спроможностей рф; (2) вилучення цих активів може посилити оборонні можливості України – у цій справі легітимною метою застосування санкції стягнення є зниження спроможності росії продовжувати воєнну агресію проти України шляхом стягнення на користь України активів, які в кінцевому рахунку можуть використовуватись рф проти України.

93. Належність санкції у виді стягнення активів зумовлена: (1) її ефективністю та (2) невідкладністю саме в умовах триваючої широкомасштабної воєнної агресії рф, яка має метою та об'єктивно ставить під загрозу саме існування Українського народу та держави.

94. Вирішуючи питання пропорційності втручання в право власності відповідача, Суд співвідносить його майнові втрати внаслідок застосування санкції та важливість досягнення легітимної мети для України та Українського народу з урахуванням наслідків, які вже настали внаслідок воєнної агресії рф. Так, (1) як правильно встановив суд першої інстанції (і ніким не оспорювалось), відповідач провадить діяльність, яка завдає шкоду національній безпеці, суверенітету та територіальній цілісності України, як протягом 2014-2022 років (співпраця із державними силовими структурами рф, зокрема шляхом укладення контрактів та виконання замовлень у оборонній сфері), так і після 24.05.2022 (участь у запроваджених урядом рф заходах для протидії застосуванню санкційних

обмежень у авіаційній галузі), що у сукупності свідчить про підтримку відповідачем тривалої агресії РФ проти України; (2) на момент прийняття оскаржуваного рішення, тривалість повномасштабного воєнного вторгнення РФ на територію держави тривало понад 2 роки та триває наразі; (3) Україна має суверенне право на захист; (4) масштаб вже спричинених таким вторгненням негативних наслідків у виді геноциду та терору українського народу, окупації частини території держави, знищення критичної та цивільної інфраструктури держави, за даними Управління Верховного комісара ООН з прав людини станом на березень 2024 року зафіксовано 10 675 випадків загибелі та 20 080 поранень цивільних осіб, серед них 535 випадок загибелі дітей та 1 242 випадків їх поранення; (5) звернуто в дохід держави майно може бути використано в цілях посилення обороноздатності держави та захисту від воєнної агресії, для покриття збитків, спричинених військовими діями РФ, відновлення української економіки та інших потреб; (6) стягнення активів в сукупності з іншими заходами сприятимуть досягненню цього суспільного інтересу.

95. З наведених мотивів застосування стягнення активів є пропорційним втручанням у право власності відповідача, воно здійснюється виключно в інтересах суспільства та з легітимною метою.

96. Щодо інтересів третьої особи CAL 2, то CAL 2 суду не надано доказів оплати вартості літаків на користь ІФК за договорами купівлі-продажу, право власності CAL 2 на літаки було оформлено для подальшої передачі їх в оренду Ейр Оушен з метою обходу санкцій, застосованих до власників ІФК. За таких умов майнові інтереси цієї компанії та її керівника застосуванням санкції у цій справі не порушуються.

(4.3) Щодо доводів про порушення норм процесуального права

Щодо доводу про порушення строку звернення позивача до суду

97. В апеляційній скарзі представник РД Монтага-Гірмеса адвокат Сугоняко Ю. П. посилався на те, що Мін'юст пропустив строк звернення до суду з цим позовом та не просив про його поновлення, в свою чергу суд першої інстанції безпідставно не застосував наслідки пропущення строку звернення до адміністративного суду, передбачені статтею 123 КАС.

98. В обґрунтування цієї тези апелянт зазначив таке: (1) відповідно до статті 122 КАС у редакції чинній на момент звернення позивача до суду, тобто до набрання чинності Законом № 3223-ІХ від 13.07.2023, для звернення до адміністративного суду суб'єкту владних повноважень встановлюється тримісячний строк, який обчислюється з дня виникнення підстав, що дають право на пред'явлення визначених законом вимог; (2) 19.10.2022 до ІФК застосовано санкцію у виді блокування активів (рішення РНБО від 19.10.2022, введено в дію Указом Президента України № 726/2022 від 19.10.2022 – позиція 646 додатку № 2); (3) листом від 23.03.2023 СБУ направило позивачу у відповідь на його запит матеріали досудового розслідування кримінального провадження № 2202200000000635 від 23.11.2022 з метою забезпечення стягнення в дохід держави літаків АН148-100Е; (4) очевидно, що цей лист Мін'юст отримав наприкінці березня 2023 року та саме з цього з моменту слід обчислювати тримісячний строк звернення до суду.

99. Аналогічну позицію в суді першої інстанції висловлював представник РД Монтага-Гірмеса адвокат Богатир В. В. в клопотанні про закриття провадження у справі.

100. Ухвалою суду першої інстанції від 21.02.2024 відмовлено у задоволенні клопотання представника РД Монтага-Гірмеса адвоката Богатиря В. В. про закриття провадження у цій справі з таких мотивів: (1) провадження в адміністративних справах здійснюється відповідно до закону, чинного на час вчинення окремої процесуальної дії, розгляду і вирішення справи (ч. 3 ст. 3 КАС); (2) позовну заяву подано до суду 28.12.2023 та 02.01.2024 за нею відкрито провадження у справі; (3) отже, застосовуються підлягають норми КАС, що діють на дату звернення із позовом та розгляду справи; (4) за загальним правилом, визначеним у абз. 2 ч. 2 ст. 122 КАС, строк звернення суб'єкта владних повноважень до адміністративного суду становить три місяці з дня виникнення підстав, що дають право на пред'явлення визначених законом вимог. Проте, КАС та іншими законами можуть також встановлюватися інші строки для звернення до адміністративного суду суб'єкта владних повноважень; (5) Законом № 3223-ІХ від 13.07.2023, що набрав чинності 29.07.2023, статтю 122 КАС доповнено частиною сьомою. Цією нормою передбачено, що строк для звернення до суду з позовною заявою про застосування санкції, передбаченої пунктом 1-1 частини 1 статті 4 Закону України «Про санкції», встановлюється статтею 283-1 цього Кодексу; (6) Згідно з ч. 1 ст. 283-1 КАС позовна заява про застосування санкції, передбаченої пунктом 1-1 частини першої статті 4 Закону України «Про санкції», подається до Вищого антикорупційного суду протягом строку дії правового режиму воєнного стану; (7) 24.02.2022 у зв'язку із військовою агресією російської федерації проти України

України Указом Президента України № 64/2022 в Україні введено воєнний стан, який неодноразово продовжувався. Востаннє Указами Президента України № 734/2023 від 06.11.2023, затвердженим Законом України № 3429-IX від 08.11.2023, та № 49/2024 від 05.02.2024, затвердженим Законом України № 3564-IX від 06.02.2024; (8) таким чином, твердження представника третьої особи про звернення позивача до суду із пропуском строку є безпідставними.

101. Суд погоджується з висновками суду першої інстанції та додатково зазначає, що наведеним апелянтом рішенням РНБО від 22.09.2022, яке введено в дію Указом Президента України від 19.10.2022 № 726/2022, до ІФК не застосовувалась санкція у виді блокування активів.

102. Відповідно до положень Закону України «Про санкції» Міністерство юстиції України може звернутись до ВАКС з позовною заявою про застосування санкції передбаченої пунктом 1-1 частини 1 статті 4 Закону України «Про санкції» лише до осіб, до яких застосовано санкцію у виді блокування активів після 24.05.2022 (частини 1, 2 статті 5-1 Закону України «Про санкції»).

103. Санкція у виді блокування активів до була застосована до ІФК лише 07.12.2023 (рішення РНБО від 07.12.2023, яке введено в дію Указом Президента України від 07.12.2023 № 813).

104. У зв'язку з чим наведений довід апелянта Суд відхиляє.

Щодо доводу про неврахування документів, викладених іноземною мовою

105. В оскаржуваному рішенні суд першої інстанції зазначив, що не взяв до уваги ряд документів, що були складені іноземною мовою – англійською, та надані учасниками справи без засвідченого перекладу на українську мову, адже без такого перекладу суд був позбавлений можливості дослідити та оцінити їх зміст на предмет підтвердження/спростування обставин, які підлягають встановленню під час розгляду у цій справі.

106. Перелік цих документів суд навів у пункті 5.5 рішення – це документи, надані як позивачем, так і третіми особами (представниками САЛ 2).

107. Апелянти стверджували, що неврахування судом першої інстанції цих доказів, призвело до неправильного висновку суду про опосередковане володіння ІФК літаками.

108. Водночас апелянти не посилались на невраховані судом першої інстанції документи та не навели аналіз змісту цих документів із наведенням їх значення для справи. В межах цього доводу твердження апелянтів переважно зводились до тези про несправедливий підхід суду першої інстанції до учасників справи та про неоднакові умови використання судом іноземних мов під час розгляду справи, суть якої полягала в такому: надані Міністром документи, що були викладені іноземною мовою – російською, та надані без засвідченого перекладу на державну мову, суд першої інстанції використав як докази у справі, тоді як надані представниками САЛ 2 документи, викладені англійською мовою – суд не врахував.

109. З матеріалів справи вбачається, що: (1) ухвалою від 02.01.2024 суд відкрив провадження у цій справі та надав третім особам строк до 15.01.2024 надати пояснення та докази; (2) 15.01.2024 представник САЛ 2 надав пояснення та докази (том 6 а. с. 1-227, том 7 а. с. 1-39); (3) в першому судовому засіданні у цій справі 17.01.2024 суд звернув увагу представників САЛ 2 на те, що частина наданих САЛ 2 доказів викладена англійською мовою без перекладу на українську мову, що позбавляє суд проаналізувати зміст наданих документів, та зазначив про можливість надати відповідний переклад в наступні судові засідання (том 7 а. с. 129); (4) у цій справі відбулось 17 засідань, останнє – 15.05.2024, проте представники САЛ 2 не надали суду відповідного перекладу.

110. Під час апеляційного розгляду Суд запропонував учасникам справи надати офіційний переклад на українську мову відомостей, що мають ключове значення для позиції учасників, які містяться на російській та англійській мовах (том 12 а. с. 115зв).

111. Міністерство юстиції України надало переклад на українську мову документів, які були викладені російською мовою, виконаний перекладачем (том 13 а. с. 2-201), представник РД Монтага-Гірсеса адвокат Богатир В. В. надав машинний (виконаний комп'ютерною програмою) переклад документів, які засвідчують перехід права власності на літаки до САЛ 2 (том 12 а. с. 121-232).

112. Аналізуючи надані документи в контексті доводу апеляційної скарги [неврахування судом

першої інстанції документів, викладених англійською мовою] вбачається, що представник РД Монтага-Гірмеса адвокат Богатир В. В. надав переклад на українську мову:

(1) документів, викладених російською мовою [за виключенням двох документів, про які зазначено нижче], та відповідно вони не входили до наведеного у пункті 5.5 оскаржуваного рішення переліку документів [викладених англійською мовою без перекладу на українську мову], які суд першої інстанції не взяв до уваги;

(2) двох документів, викладених англійською мовою, які зазначені у пункті 5.5 оскаржуваного рішення – Додаток № 2 від 20.10.2022 до договорів оренди літаків (том 3 а. с. 200-203, 207-210). Ці документи стосуються розірвання договорів оренди літаків і ця обставина не заперечується учасниками справи. Суд не приймає до уваги ці документи, оскільки їх переклад виконаний не перекладам та містить технічні недоліки, що унеможлиблюють з'ясування їх дійсного змісту.

113. Суд першої інстанції належним чином мотивував неприйняття до уваги документів, викладених на англійській мові, що були надані як позивачем (том 2, а. с. 29-43, том 3, а. с. 13-14, 200-213, 307-308, том 5, а. с. 44-115, том 8 а. с. 29-42, 179-205), так і третіми особами (том 6, а. с. 27-66, 88, 91-100, 109-113, 116-119, 122-136, 144-155, 175-182). При цьому документи, викладені російською мовою, як позивачем, так і третіми особи – були досліджені та їм надана відповідна оцінка. Питання дослідження таких документів неодноразово вирішувалось судом першої інстанції. Так, з матеріалів справи вбачається таке: (1) у справі містяться документи, викладені російською мовою без перекладу їх змісту на українську; (2) такі документи подавали до суду як позивач, так і представники третьої особи – CAL 2 (зокрема, том 6 а. с. 89-90, 149-150, 160-174); (3) під час судового розгляду в суді першої інстанції жодний з учасників не висловлювався щодо незрозумілості російської мови, зокрема, РД Монтаг-Гірмес повідомив суду, що він розуміє російську мову, під час допиту він окремі обставини пояснював російською мовою. Під час дослідження доказів в судовому засіданні 15.02.2024 після з'ясування думки РД Монтага-Гірмеса зміст документів, викладених російською, не перекладались перекладачем (з російської на німецьку) у зв'язку з розумінням ним російської мови та відсутністю в цьому потреби. У судовому засіданні 21.02.2024 суд першої інстанції відмовив у задоволенні клопотання представника РД Монтага-Гірмеса адвоката Богатиря В. В. про припинення дослідження документів, поданих позивачем російською мовою та переклад їх змісту українською мовою, оскільки документи, які оголошуються російською мовою, є зрозумілими для суду та учасників справи, а переклад цих документів на українську мову чи залучення перекладача призведе до затягування розгляду справи.

114. Під час виступу в судових дебатах в суді апеляційної інстанції представник РД Монтага-Гірмеса адвокат Богатир В. В. зазначив, що суд порушив права його довірителя, оскільки матеріали справи не були перекладені на німецьку мову. Суд відхиляє цей аргумент з таких мотивів: (1) у цій категорії справі КАС не передбачає такого обов'язку ні для суду, ні для позивача перекладати документи, викладені державною мовою, на іноземну мову; (2) 15.02.2024 в суді першої інстанції РД Монтага-Гірмеса підтвердив, що отримав надані позивачем матеріали позовної заяви та розуміє суть справи, він особисто брав участь у справі як в судах першої та апеляційної інстанцій, брав участь в дослідженні доказів та давав суду щодо них пояснення, надавав показання як свідок по суті справи, у справі брав участь перекладач з німецької мови на українську та в зворотному напрямку, він був представлений обраними ним двома адвокатами; (3) крім цього, судом першої інстанції це питання було вирішено – ухвалою від 25.01.2024 суд відмовив в задоволенні клопотання представника CAL 2 адвоката Пеліхоса Є. М. про зобов'язання Мін'юст перекласти позовну заяву та доданих до неї матеріалів на англійську чи німецьку мови, оскільки КАС не зобов'язує по цим категоріям справ здійснювати такий переклад, третя особа не позбавлена самостійно здійснити переклад будь-яким зручним для неї способом для цього є достатньо часу, керівник третьої особи добре володіє російською мовою, якою викладена більшість документів (том 7 а. с. 190-191).

Щодо непроведення допиту свідка Мельниченка М. М. (на час укладення договорів оренди – генеральний директор Ейр Оушен).

115. Представник CAL 2 в апеляційній скарзі посилався на те, що непроведення допиту свідка Мельниченка М. М. є істотним порушенням вимог КАС та свідчить про необґрунтованість рішення, оскільки: (1) суд спочатку задовольнив клопотання представника третьої особи про виклик як свідка Мельниченка М. М., що свідчить про те, що він може повідомити важливі для справи обставини; (2) однак в подальшому за наслідками допиту Геріги В. В. та РД Монтага-Гірмеса та з урахуванням стану здоров'я Мельниченка М. М. дійшов висновку про недоцільність його допиту; (3) стан здоров'я свідка, який унеможливило його прибуття у судове засідання, не є підставою для непроведення його допиту, адже за положеннями частини 13 статті 212 КАС свідок, який не може прибути у судове засідання внаслідок хвороби, допитується судом за місцем його проживання.

116.З матеріалів справи вбачається таке: (1) у клопотанні від 06.02.2024 представник РД Монтага-Гіrmеса адвокат Богатир В. В. просив викликати Мельниченка М. М. для допиту як свідка (том 8 а. с. 6-10), мотивуючи це тим, що Мельниченко М. М. підписав договори оренди літаків та був директором Ейр Оушен до 31.01.2022; (2) 12.02.2024 суд першої інстанції задовольнив це клопотання та поклав на заявника обов'язок повідомити адресу чи контактні дані особи з метою її виклику, які були надані суду 15.02.2024 (том 8 а. с. 85, 89), (3) суд викликав Мельниченка М. М. для допиту як свідка у судові засідання, призначені на 08.04.2024 та 10.04.2024 (том 9 а. с. 149-150, 158, 168-169). У ці судові засідання Мельниченко М. М. не з'явився, заявою від 09.04.2024 повідомив суд, що за станом здоров'я не може приймати участь у судових засіданнях, на підтвердження чого додав відповідні медичні документи (том 9 а. с. 170-172); (4) 27.03.2024 та 08.10.2024 суд допитав як свідка Герігу В. В., а 10.04.2024, 07.05.2024, 09.05.2024 – РД Монтага-Гіrmеса, (4) 09.05.2024 суд вирішив не допитувати свідка Мельниченка М. М., оскільки внаслідок допиту третьої особи РД Монтага-Гіrmеса та представника третьої особи – Геріги В. В., суд не вбачає подальшої необхідності допитувати свідка Мельниченка М. М. Його показання як свідка не мають значення для справи, адже сторони чітко зазначили його роль і функції під час підписання відповідних угод.

117.Суд погоджується з таким рішенням суду першої інстанції. З матеріалів справи вбачається, що комунікацію щодо оренди літаків від імені Ейр Ойшен як з ІФК, так із РД Монтагом-Гермесом – вів Геріга В. В., якого суд допитав як свідка. В ході допиту дану обставину підтвердив РД Монтаг-Гіrmес, а також повідомив, що познайомився з Мельниченком М. М. при підписанні договорів оренди літаків. У свою чергу факт підписання Мельченком М. М. цих договорів чи будь-яких інших документів від імені Ейр Оушен у цій справі не оспорується, а будь-яких інших даних щодо участі Мельниченка М. М. в цій угоді учасники не повідомили та у матеріалах справи такі дані відсутні.

118.У цій справі позиція третіх сторін – CAL 2 та РД Монтага-Гіrmеса ґрунтується на тезі про належне оформлення права власності на літаки за CAL 2. Які важливі обставини в контексті цієї позиції чи які обставини на користь третьої особи може повідомити Мельченко М. М. апелянти не зазначили. Суд першої інстанції повного та всебічно встановив обставини справи та показання Мельниченка М. М. не мають значення. Суд першої інстанції прийняв рішення не допитувати свідка не через стан його здоров'я, а через недоцільність його допиту. Під час апеляційного розгляду апелянти (треті особи) не заявляли клопотання про виклик як свідка Мельниченка М. М.

119.З наведених мотивів, цей довід апелянтів Суд відхиляє.

Щодо доводу про неможливість використання як доказів матеріалів кримінального провадження

120.В обґрунтування цього доводу представник РД Монтага-Гіrmеса адвокат Сугоняко Ю. П. зазначив таке: (1) оцінку доказів, які отримані в межах кримінального провадження, може надавати лише суд в межах кримінального провадження, (2) у постанові про дозвіл на розголошення відомостей досудового розслідування слідчий не конкретизував осіб та перелік матеріалів провадження, щодо яких надано відповідний дозвіл на розголошення таємниці досудового розслідування; (3) в адміністративному провадженні обов'язковими для суду є лише кінцеві судові рішення у кримінальних справах.

121.КАС не містить заборони використання матеріалів кримінального провадження при розгляді цієї категорії справ, надані позивачем документи були отримані в межах встановленої законодавством процедури.

122.Так, відповідно до частини 8 статті 5 Закону про санкції: (1) забезпечення реалізації санкції у виді блокування активів здійснюється відповідними органами державної влади, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами у межах наданих їм повноважень; (2) Міністерство юстиції України вживає заходів щодо виявлення та розшуку активів фізичних та юридичних осіб, зазначених у відповідних рішеннях РНБО; (3) Мін'юст має право залучати до виявлення та розшуку таких активів інші органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Ці органи забезпечують сприяння Мін'юсту у виявленні та розшуку відповідних активів у межах прав та можливостей, наданих їм законодавством, яке регулює статус та організацію їхньої діяльності.

123.До позовної заяви Мінюст надав серед іншого отримані від СБУ матеріали кримінального провадження № 22022000000000635 від 23.11.2022, досудове розслідування у якому здійснюють слідчі СБУ. Постановою слідчого від 21.03.2023 Міністерству юстиції України надано дозвіл на розголошення даних досудового розслідування у кримінальному провадженні

№ 22022000000000635 від 23.11.2022 в обсязі, необхідному для забезпечення ефективної реалізації державної політики та стягнення в дохід держави літаків АН148-100Е (заводський номер №) та АН148-100Е (заводський номер №) (том 3 а. с. 5-6).

124. Під час апеляційного розгляду представник РД Монтага-Гірсеса адвокат Богатир В. В. стверджував, що використання матеріалів кримінального провадження у цій справі порушує принцип презумпції невинуватості, проте не навів посилання на будь-які висновки такого характеру в оскаржуваному рішенні та зазначив, що оскаржуване рішення не містить таких висновків.

Щодо доводу про порушення процесуальних прав CAL 2 та РД Монтага-Гірсеса

125. В апеляційній скарзі представник РД Монтага-Гірсеса адвокат Сугоняко Ю. П. посилався на те, що позов подано до іншої юридичної особи, а не до реального власника літаків CAL 2, що позбавило його користуватися правами відповідача та ефективно здійснювати захист своїх прав та інтересів, що призвело до порушення принципу змагальності сторін, диспозитивності та офіційного з'ясування обставин справи. При пред'явленні позову до реального власника літаків – CAL 2 позивач не зміг би обґрунтувати наявність підстав для застосування санкції тими доказами, якими він обґрунтовував щодо відповідача; (2) порушено права довірителя, яка полягало у відмові у витребування доказів за клопотанням від 10.03.2024 та відмові 09.05.2024 у прийнятті додаткових пояснень із додатковими доказами від 07.05.2024.

126. Суд відхиляє ці доводи з таких мотивів.

127. Зазначаючи про порушення прав CAL 2 та РД Монтага-Гірсеса здійснювати «ефективний захист своїх прав» представник не зазначив в чому саме полягало ствержуване порушення (яких прав третя особа була позбавлена як учасник процесу). Разом з тим з матеріалів справи вбачається, що РД Монтага-Гірсес брав особисту участь у засіданні та був допитаний як свідок, для забезпечення його участі у справі брав участь перекладач для перекладу з української на німецьку і навпаки, його інтереси представляв адвокат, який подав до суду першої інстанції низку клопотань, крім цього, він через представника реалізував право на апеляційне оскарження рішення та брав участь в суді апеляційної інстанції.

128. Позов подано до належного відповідача, в свою чергу CAL 2 та РД Монтага-Гірсес є третіми особами.

129. Щодо доводів про відмову у задоволенні клопотання та повернення пояснень Суд зазначає таке.

130. Так, з матеріалів справи вбачається, що двома клопотаннями від 10.03.2024 представник РД Монтага-Гірсес адвокат Богатир В. В. ініціював питання про витребування у РНБО та у СБУ інформації та документів щодо підстав застосування санкцій до РД Монтага-Гірсеса, CAL 2 та ІФК [за рішенням РНБО від 19.10.2022, хоча підставою звернення з позовом у цій справі була санкція, застосовано за рішенням РНБО від 07.12.2023] (том 9 а. с. 49-51, 52-55). У задоволенні цих клопотань суд відмовив ухвалою, внесеною до журналу судового засідання 11.03.2024, оскільки підстави для накладення санкцій не є предметом розгляду у цій справі, ці питання мають бути розглянуті в межах справ, що перебувають у Верховному Суді, санкції, про які йде мова в цій справі – мають відповідне обґрунтування, але ця справа не включає перегляд інших санкцій (том 9 а. с. 68-80). Суд погоджується з таким рішенням суду першої інстанції.

131. 09.05.2024 суд першої інстанції повернув без розгляду додаткові пояснення представника РД Монтага-Гірсеса адвоката Богатиря В. В. від 08.05.2024 з додатковими документами у зв'язку з тим, що стадія надання документів та доказів завершилась (том 10 а. с. 54). Так, ухвалою від 02.01.2024 суд першої інстанції запропонував третім особам в строк надати пояснення та докази до 15.01.2024 (том 5 а. с. 3-5).

132. Ці пояснення від 08.05.2024 з доданими до них документами представник РД Монтага-Гірсеса подав разом з апеляційною скаргою. Додані документи – це (1) переважно публікації в інтернеті, зокрема, щодо авіапоставок зброї в країни Африки, Сирію, Лівію, а також щодо першого авіарейсу Ейр Оушен, (2) документ щодо киргизької авіакомпанії, (3) листи Міністерства економіки України та Міністерства юстиції України щодо роз'яснення законодавства, (4) звіт Голови Ради Безпеки ООН щодо Лівії. Зазначені відомості не стосуються предмету спору у цій справі або не мають значення для вирішення справи (щодо першого рейсу з використанням літаків, висловлювання з цього приводу різних осіб).

(5) Щодо інших доводів апелянтів

133.В апеляційних скаргах містилися також інші аргументи, які не потребують детального аналізу Суду та не мають будь-якого вирішального значення у цій справі. При цьому Суд виходить з усталеної практики ЄСПЛ. Так, хоча пункт 1 статті 6 Конвенції зобов'язує суди обґрунтовувати свої рішення, його не можна тлумачити як такий, що вимагає детальної відповіді на кожен аргумент. З рішення має бути чітко зрозуміло, що головні проблеми, порушені у цій справі, були розглянуті (*Boldea v. Romania* від 15.02.2007, № 19997/02, § 30) і що конкретні та ясні відповіді були надані на аргументи, які є вирішальними для результату розгляду справи (*Moreira Ferreira v. Portugal (№ 2) [GC]* від 11.07.2017, № 19867/12, § 84; *S.C. IMH Suceava S.R.L. v. Romania* від 29.10.2013, № 24935/04, § 40). Міра, до якої суд має виконати обов'язок щодо обґрунтування рішення, може бути різною в залежності від характеру рішення (*Ruiz Torija v. Spain* від 09.12.1994, № 303-A, § 29; *Серявін та інші проти України* від 10.02.2010, заява № 4909/04, § 58).

134.Відхиляючи апеляцію, апеляційний суд може, в принципі, просто схвалити обґрунтування рішення суду нижчої інстанції (див. рішення у справах «Хелле проти Фінляндії» (*Helle v. Finland*), від 19.12.1997, §§ 59-60, Звіти про судові рішення та ухвали 1997-VIII, «Гірвісаарі проти Фінляндії» (*Hirvisaari v. Finland*), № 49684/99, § 30, від 27.09.2001, «Степанян проти Вірменії» (*Stepanyan v. Armenia*), № 45081/04, § 35, від 27.10.2009 та «Емель Боїраз» (*Emel Boyraz*), згадане вище, § 74) (рішення «Йідіз проти Туреччини» (*Yildiz v. Turkey*), заява № 47124/10, від 27.04.2021, § 31), *Гарсія Руїс проти Іспанії* (*Garcia Ruiz v. Spain*), № 30544/96, § 26, від 21.01.1999).

135.У цій справі Суд надав відповіді на всі вагомні аргументи апелянтів.

Висновки Суду за результатами розгляду апеляційних скарг

136.Суд першої інстанції правильно встановив обставини справи та ухвалив судові рішення з додержанням норм матеріального і процесуального права.

137.Суд першої інстанції, зокрема, дійшов правильного висновку, що ІФК опосередковано через компанію CAL 2 може вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження, щодо літаків. Так, (1) переговори щодо укладення договорів оренди та їх подальшого виконання (щодо оплати орендних платежів) велись між Ейр Оушен та ІФК, саме ІФК визначило структуру угоди з передачі в оренду Ейр Оушен літаків через іноземну компанію, яка мала бути формально не пов'язаною з рф та виступила орендодавцем, при цьому було важливо, щоб ІФК могло зберігати контроль над літаками; (2) така структура угоди була обумовлена необхідністю обходу санкцій, застосованих до акціонерів ІФК; (3) ІФК залучило CAL 2 до передачі в оренду шляхом укладення з нею договорів купівлі-продажу, доказів оплати вартості літаків в матеріалах справи немає; (4) директор CAL 2 перебував у тривалих ділових відносинах з ІФК.

138.Доводи апеляційних скарг не спростовують висновків суду першої інстанції.

139.Враховуючи наведене, апеляційній скарги слід залишити без задоволення, а оскаржене рішення – без змін.

140.Керуючись статтями 5-1, 6 Закону про санкції, статтями 283-1, 316 КАС, колегія суддів ухвалила:

1. Апеляційні скарги – залишити без задоволення.
2. Рішення Вищого антикорупційного суду від 15.05.2024 – залишити без змін.

Постанова набирає законної сили негайно після проголошення та не підлягає оскарженню в касаційному порядку.

/підпис/
/підпис/
/підпис/

Д. Г. Михайленко
В. І. Панкулич
О. Ю. Семенников

Високий антикорупційний суд
Секретар/ка
Катерина Ворон